

**Номінативне поле англомовного концепту
GENIUS / ГЕНІАЛЬНІСТЬ у наївній картині світу**

*Строченко Леся Василівна
доктор філологічних наук, доцент,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова*

Утворення номінативного поля будь-якого концепту розпочинається з ретельного дефініційного / компонентного аналізу заголовного слова-номінанта концепту та парадигматично пов'язаних із ним слів (синонімів, антонімів) (Колегаєва, 2018). Англomовний концепт GENIUS / ГЕНІАЛЬНІСТЬ вербалізує лише одна з чотирьох семем у структурі лексичного значення відповідного полісеманта. Спираючися на компонентний аналіз усіх наявних дефінітивних статей, виокремлюємо семний склад даних семем, із яких відфільтруємо три сигніфікативні вузли у структурі значення аналізованої лексеми-репрезентанта концепту GENIUS / ГЕНІАЛЬНІСТЬ, а саме – ЩО, ЯКЕ, У ЧОМУ.

Виконаний аналіз показує, що номінативне поле концепту представлене, перш за все, лексичними одиницями, які вербалізують виокремлені нами сигніфікативні вузли: ЩО (*ability, power, capacity, skill*); ЯКЕ (*mental, intellectual, creative, great, natural, extraordinary, rare, exceptional, superior, distinguished, marked, above / beyond the norm, uncommon*); У ЧОМУ (*science, art, invention*).

На даному етапі нашого дослідження доцільним було проведення другого ступеня компонентного аналізу, який передбачає, що дефініційна ознака – слово, словосполучення, використане в тлумачній статті, аналізується як самостійна лексична одиниця, що має власне визначення в тлумачних словниках, а отже, власний набір сем, що автоматично, хоч і опосередковано, потрапляють у склад досліджуваного номінативного поля. Таке поглиблення компонентного аналізу повніше експлікує лексичну семантику відповідного мовного феномену.

Проведений компонентний аналіз другого ступеня, який передбачав дослідження репрезентантів сигніфікативних вузлів, зокрема, ЩО, показав, що відповідні словникові дефініції так чи інакше «замикаються» на ключовій лексичній одиниці *ability*. Проте, аналіз свідчить також, що семантика вербалізованого втілення сигніфікативного вузла ЩО поповнюється ознаками *competence, efficacy*. Вербалізація сигніфікативного вузла ЯКЕ поповнюється такими

вторинними лексичними одиницями-репрезентантами: *going beyond what is usual, regular, or customary, unusual, remarkable, distinctive, emphasized, superlative, extreme, excellent, better than average*. Сигніфікативний вузол У ЧОМУ завдяки вторинному компонентному аналізу поповнився такими лексичними репрезентантами: *a system of knowledge, production of aesthetic objects, painting, sculpture, music, process originated after study and experiment, the process of starting or developing something*.

Аналіз наведених словникових дефініцій лексикографічних синонімів номінації *genius / геніальність* показав, що номінативні одиниці *gift, faculty, aptitude, bent, talent, knack*, як власне і *genius*, позначають особливу здатність щось зробити. Номінація *gift* часто імплікує особливу милість Бога чи природи, наприклад, *the gift of singing beautifully*. *Faculty* позначає вроджену або іноді здобуту здатність до виконання певного завдання чи функції, як-от *a faculty for remembering names*. *Aptitude* імплікує природну схильність до певної діяльності та високу вирогідність успіху в цій діяльності, наприклад, *a mechanical aptitude*. *Bent* майже повністю відповідає значенню номінативної одиниці *aptitude*, але підкреслює радше схильність до чогось, а не якусь здатність, уміння тощо, наприклад, *a family with an artistic bent*. Номінація *talent* позначає видатну природну здатність, яку, проте, потрібно розвивати, наприклад: *he has enough talent to succeed*. *Knack* імплікує порівняно невелику, але все ж здатність легко виконувати різні завдання, наприклад, *the knack of getting along*. За визначенням укладачів словника номінація *genius* передбачає вражаючу вроджену креативну здатність у чомусь. Як показує зіставний аналіз, синонімічний ряд іменника *genius / геніальність* є доволі великим (майже десяток зареєстрованих одиниць). Водночас спільним для цих синонімічних одиниць є відсутність сем *неперевершеність, винятковість*, які завжди наявні в семантиці лексичної одиниці *genius / геніальність*.

Серед антонімів лексичної одиниці *genius / геніальність* тезаурус наводить номінації *disability, inability, incapacity, shortcoming, weakness*, які містять у структурі свого лексичного значення ознаку відсутності здатності, сили тощо до виконання

певних завдань: *the lack of sufficient ability, power, or means*. Зазначимо, що антонімічні номінації репрезентують бінарний (щодо концепту GENIUS / ГЕНІАЛЬНІСТЬ) концепт INABILITY / НЕСПРОМОЖНІСТЬ.

До ядра номінативного поля GENIUS / ГЕНІАЛЬНІСТЬ у наївній картині світу уналежнюємо номінатему *genius*, до медіальної частини – номінації-репрезентанти первинних і вторинних сигніфікативних вузлів ЩО, ЯКЕ, У ЧОМУ, а до периферії – синонімічні номінації ядрової одиниці.

Список літератури

- Колегаєва І.М. Конструювання номінативного поля концепту: етапи та одиниці. *Записки з романо-германської філології*. 2018. N 1(40). С. 121-127. DOI: 10.18524/2307-4604.2018.1(40).137068
- New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English Language. Danbury, 1993. 1216 p.
- The Oxford English Reference Dictionary. Second Edition. Oxford – New York, 1996. 1765 p.